

МОДЕЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ ЧИСТИЙ ПРОДУКТ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Фактори небезпеки є типовим явищем для туристичних підприємств, тому для ефективного функціонування та динамічного розвитку туристичних підприємств необхідна досконала система її безпеки. Але разом з швидким ростом туристських потоків збільшується й кількість туристичних ризиків. Тому дана тема є особливо актуальною для всіх країн світу та суб'єктів туристичного господарювання в умовах стрімкого розвитку туристичної діяльності. В таких умовах актуалізується проблема формування та забезпечення їх економічної безпеки туристичних підприємств[1].

Огляд останніх досліджень. В сучасних умовах стабільне функціонування підприємства багато в чому зумовлюється рівнем його економічної безпеки, який формується під впливом комплексу економічних процесів, що відбуваються у державі. Це не ставиться під сумнів, але й не враховується. Практична потреба в оцінці впливу якості продукту на економічну безпеку підприємства очікує всебічного розгляду чинників та розробки системного підходу. Чистий продукт – важливий елемент фінансового механізму підприємства, стан якого є економічна безпека. Показники чистого продукту у свою чергу є одними з найважливіших факторів оцінки економічної безпеки підприємства, виробничої та фінансової діяльності підприємства в цілому, прогнозування його розвитку. Вони характеризують ступінь його ділової активності та фінансової стійкості, чим і визначається актуальність розробки напрямків вдосконалення. Окрім цього, як вітчизняний, так і зарубіжний досвід свідчить про нагальну потребу управління економічною безпекою підприємства, тому що в умовах переходу до ринкової економіки підвищився вплив елементів невизначеності та непередбачуваності в економічних відносинах[2].

Виклад основного матеріалу. Головною метою забезпечення економічної безпеки підприємства є досягнення максимальної стабільності його функціонування, а також створення основи для подальшого зростання його економіки навіть за наявності об'єктивних та суб'єктивних факторів, що несуть загрози. В умовах непередбачуваної цінової кон'юнктури це особливо актуально. Для досягнення високого рівня економічної безпеки підприємство повинно проводити роботу із забезпечення стабільності та ефективності функціонування всіх основних її складових: фінансової; інформаційної; техніко-технологічної; кадрової; правової[3]. Об'єктивними передумовами прогнозування виступають соціально-економічні особливості, викликані територіальним поділом праці, відмінності природного середовища, адміністративно-правові особливості, які пов'язані з територіальним функціонуванням економічних і соціальних систем. Інформаційне забезпечення прогнозування здійснюється місцевими органами статистики. Під час проведення розрахунків використовуються економіко-математичні методи і моделі, без чого на сьогодні неможливо проводити розробку прогнозів, планів та інших документів. Структура економетричної моделі, що виражає залежність обсягу чистої продукції Y_i від основних факторів: основних виробничих фондів R_i , матеріальних витрат M_i , трудових ресурсів (кількості працюючих) L_i , має вигляд[3]:

$$Y_i = a_0 * R_i^{a_1} * M_i^{a_2} * L_i^{a_3}, \quad i = \overline{1, T} \quad (1)$$

i називається виробничою функцією, де

T – кількість років у аналізованому періоді ($T=5$);

a_0, a_1, a_2, a_3 – постійні коефіцієнти (параметри моделі).

Вихідні дані для побудови економетричної моделі подані для турфірми «Турландія» в таблиці 1.

Таблиця 1

**Вихідні дані для побудови економетричної моделі подані для турфірми
«Турландія»**

Роки	Основні виробничі фонди в i році, тис.грн.	Матеріальні витрати в i році, тис.грн.	Кількість населення регіону в i році, осіб.	Чиста продукція (дохід + прибуток), тис.грн.
i	R_i	M_i	L_i	Y_i
2006	25,9	27,6	1802,6	3914
2007	26,6	30,7	1806,1	4147
2008	26,9	32,5	1809,5	4369
2009	27,8	35,3	1812,9	4635
2010	28,2	37,3	1816,5	4835
2011 (прогноз)	29,3	38,5	1819,7	?

Для використання методів регресійного аналізу про логарифмуємо функцію по основі e .

Маємо нову структуру моделі – лінійну:

$$u_i = \ln Y_i = \ln a_0 + a_1 \ln R_i + a_2 \ln M_i + a_3 \ln L_i, \quad i = \overline{1,5}. \quad (2)$$

Після логарифмування даних таблиці 1 по основі e маємо допоміжну таблицю 2.

Таблиця 2

Допоміжна таблиця для розрахунку для турфірми «Турландія»

$\ln R_i$	$\ln M_i$	$\ln L_i$	$\ln Y_i$
3,254242969	3,317815773	7,496985346	8,272315148
3,280911216	3,424262655	7,498925103	8,33014046
3,292126287	3,481240089	7,500805843	8,382289429
3,325036021	3,563882964	7,502683052	8,441391478
3,339321978	3,618993327	7,504666852	8,483636408

Позначимо в останньому рівнянні $a_0^1 = \ln a_0$. Маємо 3 фактори ($k = 3$) і 5 спостережень ($T = 5$)[4].

Для визначення параметрів a_0^1, a_1, a_2, a_3 рівняння (2) та оцінки параметрів моделі використовуємо убудовану статистичну функцію ЛИНЕЙН.

Таблиця 3

Результати розрахунку економетричної моделі для турфірми «Турландія»

16,65200054	0,216825787	0,254035289	-118,1143055
9,212631124	0,293716774	0,831597792	67,85822199
0,998662894	0,006181523	#Н/Д	#Н/Д
248,9612966	1	#Н/Д	#Н/Д
0,028539348	3,82112E-05	#Н/Д	#Н/Д

Параметри моделі дорівнюють:

a_0^1	a_0	a_1	a_2	a_3
-118,1143	5,05369E-52	0,2540	0,2168	16,6520

В лінійній формі економетрична модель має вигляд:

$$u = \ln Y = -118,1143 + 0,254 \ln R + 0,2168 \ln M + 16,652 \ln L. \quad (3)$$

Економетрична модель має вигляд:

$$Y^* = 5,05369E - 52 * R_i^{0,254} * M_i^{0,2168} * L_i^{16,652}, \quad i = \overline{1,5}. \quad (4)$$

Порівняємо експериментальні значення Y_i (з таблиці 1) і теоретичні Y_i^* , обчислені за формулою (4):

Y_i	3914	4147	4369	4635	4835
Y_i^*	3911,12	4161,93	4360,13	4618,36	4848,42

В результаті розрахунків отримуємо прогноз на 2011 рік для турфірми «Турландія» дорівнює 5076,12 тис.грн.. Для подальшого прогнозування економічної безпеки туристичних підприємств Запорізької області було відібрано тільки найбільш вагомі з огляду на ступінь впливу елементи і на їх основі побудовано економетричну модель для кожного з аналізованих підприємств. Приводимо для прикладу вихідні дані для моделювання економічної безпеки агентства подорожі «Інтурист»[5].

Так були прораховані по п'яти туристичним підприємствам Запорізької області, а саме: турфірми «Турландія», агентства подорожей «Інтурист», ТОВ туристична агенція «Янтур», приватне підприємство «Дімона-авіатур», туристичне агентство «Meleta». Для агентства подорожей «Інтурист» дорівнює 5242,57 тис.грн.; для ТОВ туристична агенція «Янтур» - 5943,67 тис.грн.; для приватного підприємства «Дімона авіатур» - 1395,65 тис.грн.; для туристичного агентства «Meleta» - 12467,15 тис.грн.

Таблиця 4

Результати економетричних моделей прогнозування економічної безпеки туристичних підприємств Запорізької області

Назва підприємства	Рівняння економетричної моделі	Прогноз на 2011 рік, тис. грн.
Турфірми «Турландія»	$Y^* = (5,05369E - 52) * R_i^{0,254} * M_i^{0,2168} * L_i^{16,652}, \quad i = \overline{1,5}.$	5076,12
Агентство подорожей «Інтурист»	$Y^* = (2,1965E - 153) * R_i^{2,7106} * M_i^{1,8978} * L_i^{45,848}, \quad i = \overline{1,5}.$	5242,57
Туристична агенція «Янтур»	$Y^* = (8,1051E - 138) * R_i^{-0,4319} * M_i^{-0,5072} * L_i^{43,7019}, \quad i = \overline{1,5}.$	5943,67
Приватне підприємство «Дімона авіатур»	$Y^* = (2,4357E - 101) * R_i^{1,8847} * M_i^{-0,2853} * L_i^{30,9409}, \quad i = \overline{1,5}.$	1395,65
Туристичне агентство «Meleta»	$Y^* = (1,19359E - 58) * R_i^{2,2372} * M_i^{-0,4879} * L_i^{18,0149}, \quad i = \overline{1,5}.$	12467,15

Отже, побудовану модель можна використовувати для аналізу та прогнозування та формування економічної безпеки туристичних підприємств, через варіювання наступних факторів: основних виробничих фондів, матеріальних витрат та трудових ресурсів, які впливають на формування чистого продукту туристичного підприємства, як одного з головних показників діяльності підприємства[5].

За допомогою розробки та реалізації цільових комплексних програм економічної безпеки туристичних підприємств Запорізької області, підприємство можуть знижувати ризики та поріг економічної безпеки підприємства за допомогою зовнішніх факторів, а саме за допомогою цільових проектів.

Взагалі при формуванні проекту цільової програми розвитку туристичного регіону, на нашу думку, повинні охоплюватися такі напрями, як [6]:

- рекреаційно-туристичне природокористування, охорона й відновлення рекреаційно-туристичних ресурсів;
- господарське освоєння територій, зміна пропорцій у розміщенні продуктивних сил, кластеризація немасових форм туризму, формування рекреаційно-туристичної системи на основі сучасної інфраструктури;

- фінансування запроектованих заходів;
- удосконалення системи правового забезпечення й управління [7].

При цьому як напрями та завдання формування і реалізації конкурентоспроможного регіонального туристичного продукту в рамках цільової програми розвитку рекреаційно-туристичних регіонів нами виділяються такі:

1) у рамках напрямку «забезпечення умов для розвитку рекреації та туризму органами місцевого самоврядування» виокремлюють таке завдання, як: створення координаційної ради при місцевій адміністрації для виконання конституційних, координаційних функцій, а також для проведення ділових операцій і здійснення процедур ухвалення рішень у сфері рекреаційно-туристичної діяльності на території муніципального утворення;

2) у рамках напрямку «регіональне управління рекреаційно-туристичною сферою»: створення нових інститутів управління рекреацією та туризмом і реструктуризація існуючих відповідно до поставлених цілей і завдань розвитку рекреації та туризму в регіоні;

3) у рамках напрямку «сучасна маркетингова стратегія просування рекреаційно-туристичного продукту на внутрішньому і міжнародному ринках»: розроблення календаря подій, що відбуваються на території регіону; розширення збутової мережі;

сумісне просування регіонального рекреаційно-туристичного продукту та розвиток міжнародного співробітництва; формування іміджу рекреаційно-туристичного регіону;

4) у рамках напрямку «формування нормативно-правової бази розвитку рекреації та туризму»: визначення нормативно-правових документів, які необхідно прийняти на регіональному рівні та вироблення рекомендацій щодо ухвалення загальнодержавних документів або зміни їх положень для цілей підвищення ефективності функціонування рекреаційно-туристичного регіону;

5) у рамках напрямку «фінансове забезпечення розвитку рекреації та туризму»: пошук джерел фінансування розвитку рекреаційно-туристичної сфери та складання переліку можливих одержувачів ресурсів і структур, що ухвалення рішення про надання фінансових коштів;

6) у рамках напрямку «кадрове забезпечення розвитку рекреації та туризму»: забезпечення взаємодії між рекреаційно-туристичними підприємствами і навчальними закладами для підвищення якості освіти і повнішого обліку вимог ринку при підготовці фахівців та підприємців, організація філій навчальних закладів, курсів для мешканців рекреаційно-туристичних районів з метою забезпечення зайнятості на місцях; розроблення системи взаємодії зі службами зайнятості різного рівня;

7) у рамках напрямку «облік екологічних, політичних і інших ризиків»: розроблення заходів щодо зниження природних ризиків у рекреаційно-туристичній діяльності, їх компенсації; формування спеціальної програми управління природними ризиками в рекреаційно-туристичних регіонах; розроблення заходів щодо оперативного управління кризовими ситуаціями;

8) у рамках напрямку «формування умов для розвитку рекреації та туризму у межах особливо охоронюваних природних територій»: ініціювання проектів щодо створення особливо охоронюваних природних територій регіонального і місцевого значення; сприяння забезпеченню інвестиційної привабливості інфраструктури на території особливо охоронюваних природних територій; розроблення норм рекреаційно-туристичних навантажень на різні види особливо охоронюваних природних територій; формування основ організації природних парків у зоні установ курортно-санаторного профілю з метою збереження рекреаційно-туристичного ресурсу[8].

Висновки. На сьогоднішній день в туристичну галузь роблять вкладення головним чином держава і дрібні, середні місцеві підприємці. Комплексна система економічної безпеки туристичного підприємства має включати в себе строго певний безліч взаємозалежних елементів, що забезпечують безпеку підприємства при досягненні нею

основних цілей туристичного бізнесу.

Стратегічна орієнтація в управлінні економічною безпекою туристичного підприємства на довгостроковий та раціональний розвиток зобов'язує приймати управлінські рішення органами державного управління з врахуванням не лише існуючої сукупності чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, але й передбачати заходи із захисту інтересів суб'єктів туристичної діяльності у перспективі.

Анотація

В статті запропонований методичний підхід до моделювання процесів розвитку туристичних підприємств, в основі якого на відміну від існуючих, запропоновано покласти положення про те, що розвиток туристичного підприємства обумовлений дією трьох елементів (матеріальні витрати; кількість проживаючих в регіоні; основні виробничі фонди), та дозволяє спрогнозувати кількість чистої продукції туристичного підприємства(туристичних пакетів) , що дає можливість знизити ризик на рівень економічної безпеки туристичних підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, туристичне підприємства, Запорізька область, регіон, розвиток, моделювання, чистий продукт

Анотация

В статье предложен методический подход к моделированию процессов развития туристических предприятий, в основе которого в отличие от существующих, предложено положить положение о том, что развитие туристического предприятия обусловлено действием трех элементов (материальные расходы; количество проживающих в регионе; основные производственные фонды), что позволяет спрогнозировать количество чистой продукции туристического предприятия(туристических пакетов), которое дает возможность снизить риск на уровень экономической безопасности туристических предприятий.

Ключевые слова: экономическая безопасность, туристическое предприятия, Запорожская область, регион, развитие, моделирование, чистый продукт

Annotation

In the article the methodical going is offered near the design of processes of development of tourist enterprises, in basis of which unlike existing, it is suggested to put position that development of tourist enterprise is conditioned the action of three elements (financial charges; an amount of resident is in a region; osnovni production funds), and allows sprognozuvati the amount of clean products of tourist enterprise(tourist packages) which enables to reduce a risk on the level of economic (financial charges; an amount of resident is in a region; osnovni production funds), but allows sprognozuvati the amount of clean products of tourist enterprise(tourist packages) which enables to reduce a risk on economic strength of tourist enterprises security.

Keywords: economic security, tourist enterprises, Zaporozhia area, region, development, design, net product

Список використаних джерел:

1. Афонцев С.И. Национальная экономическая безопасность : на пути к теоретическому консенсусу // Мировая экономика и международные отношения. - 2002. - № 10. - С. 30 - 39.
2. Бакушевич І.В., Мартинюк В.П. Модель моніторингу економічної безпеки регіону // Наукові праці Донецького державного технічного університету. Серія „Економічна”, вип. 26. - 2001. – 233с.
3. Балабанов Г.В., Гільберг Т.Г. Методичні засади стратегічного планування регіонального розвитку (суспільно-географічний аспект)/Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми розвитку економіко-

- географічної науки та освіти в Україні”.-К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. - С. 14-20.
4. Шемаєва Л.Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища: автореф. дис. д-ра. екон. наук / Л.Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.
 5. Лянной Г. Система экономической безопасности предприятия / Г.Лянной // ВОР – журнал о личной и коммерческой безопасности. – 2006. – №7. – С. 16-19.
 6. Коробчинський О.Л. Методика формування системи економічної безпеки підприємства / О.Л. Коробчинський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4. – С. 41-45.
 7. Колпаков П.А. Концептуальные основы экономической безопасности фирмы : автореф. дис. канд. екон. наук / П.А. Колпаков. – М., 2007. – 25 с.
 8. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – №10. – С. 178-181.

УДК:338.43:502.1

Берегова В.В., Мацюта Ю.М.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІКА ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Щоб оцінити та зрозуміти особливості формування виробничого потенціалу аграрних підприємств, необхідно поглибити аналіз його сутності, відмінності від інших видів потенціалу. Слід враховувати, що формувати або реформувати потенціал підприємства може лише його власник, тоді як впливати на цей процес або оцінювати результати може хто завгодно. Саме з цієї точки зору слід розглядати той факт, що виробничий потенціал для власника підприємства являє собою систему взаємопов'язаних елементів, які виконують різні функції у процесі забезпечення випуску продукції та досягнення інших цілей розвитку підприємства. Це не може не вплинути на те, які властивості власник повинен враховувати у ході формування, а також у чому буде вимірюватись потенціал та за якими показниками.

Стан вивчення проблеми. Перехід України до ринкових відносин, багато в чому залежить від функціонування матеріальної основи економіки аграрних підприємств. На рівні підприємства створюється суспільний продукт та надаються відповідні послуги, тобто фактично існування підприємств забезпечує існуванню усієї економічної системи.

Підприємства поєднують з виробничим процесом кваліфіковану робочу силу, використовують високопродуктивну техніку, здійснюють менеджмент та маркетинг, а також екологічну оцінку діяльності підприємства.

В умовах функціонування виробничих відносин діяльності підприємств в системі ринкових відносин, найбільш важливої ваги набуває питання здійснення ефективного управління підприємством.

Серед питань управління виробничим підприємством найбільш важливими доцільно вважати питання виробничого планування, формування виробничої програми, а також екологічної безпеки підприємства.

Аналіз досліджень і публікацій. На сучасний стан екологізації виробничого потенціалу впливають економічні, правові, технічні, біологічні чинники діяльності аграрних підприємств. Відтак, В.М. Міхайленко, стверджує, що підприємство з метою подолання екологічної кризи змушене використовувати різноманітні заходи, важелі та